

Eiropas Savienības cīņas emisiju frontē

Avoti: Latvijas Meža sertifikācijas padome, Latvijas Dabas resursu uzraudzības grupa un Eiropas Savienības informācijas vietnes

Kā jau mēs zinām, Eiropas Savienība 2018. gadā pozicionēja sevi kā potenciālu visas planētas klimata aizstāvi, apņēmoties sasniegt klimata neitralitāti līdz 2050. gadam. Kopš tā laika Eiropa ir iestrādājusi šo mērķi likumā, kā arī starpposma mērķi līdz 2030. gadam samazināt neto emisijas par 55 %. Eiropas Savienības likumdevēji bija vienojušies par plašu gan jaunu, gan vēlreiz caurskatītu tiesību aktu klāstu, lai pārietu uz ilgtspējīgāku ekonomiku. Tomēr ģeopolitiskā haosa, drošības problēmu, konkurētspējas, dzīves dārdzības un arī neizlēmības dēļ jautājumu aktualitāte ir novirzījusi uzmanību no šīs “visaptverošās zaļās pārejas”. Pēdējā laikā Eiropas tā saucamā “zaļā politika” ir izraisījusi plašu pretestību dalībvalstīs gan politiķu, gan uzņēmēju vidū. Protams, ka atjaunojamie energoresursi ir galvenais faktors Eiropas pārejai uz klimata neitralitāti, bet vēl ārkārtīgi daudz jēgpilni jāstrādā, lai pāreja notiktu visās nozarēs, tostarp mežsaimniecībā un lauksaimniecībā. Faktiski, mums Latvijā vissvarīgākais ir, lai Eiropas Savienības “zaļās politikas” pārspīlēti īstenošanas pasākumi un interpretācijas nesagrautu zemes izmantošanas nozares.

Būtiskākie jautājumi šobrīd

Tātad, Eiropas Savienības mērķis ir līdz 2050. gadam sasniegt „klimata neitralitāti”, un šis mērķis ir ietverts [Klimata likumā](#). Tas nozīmē, ka, lai līdz gadsimta vidum panāktu emisiju līdzsvaru atmosfērā, ir jāsamazina emisijas un jāveic to neitralizēšana. Kā jau iepriekš norādījām, Eiropas Savienības Klimata likumā ir iekļauts arī mērķis līdz 2030. gadam samazināt neto emisijas par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Tas varētu palielināties līdz 57 %, ja Eiropas Savienība sasniegs savu mērķi līdz 2030. gadam dabā uztvert 310 miljonus tonnu CO2 ekvivalenta.

Notiek spraigas diskusijas par otro starpposma mērķi Eiropas Savienības emisiju samazināšanai līdz 2040. gadam. Tam, savukārt, būtu jārada pamats Eiropas klimata un enerģētikas politikai pēc 2030. gada un jādod signāls uzņēmumiem par emisiju

samazinājumiem, kas nepieciešami nākamajā desmitgadē. 2025. gada jūlijā Eiropas Komisija, pamatojoties uz tās [Zinātniskās konsultatīvās padomes](#) ieteikumiem, [ierosināja mērķi 90](#) %. Tomēr tajā bija iekļautas arī t.s. "papildu elastīguma" iespējas, par kurām padomē bija diskusijas.

Eiropa [vienojās](#) par emisiju samazināšanas mērķi 2035. gadam, kas paredzēts Parīzes nolīgumā, tikai dažas dienas pirms COP30. Tas notika 2025. gada 5. novembrī, nokavējot divus termiņus šā mērķa iesniegšanai. Tās mērķis ir līdz 2035. gadam samazināt neto emisijas par 66,25–72,5 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni.

[Aprēķini par ES dalībvalstu enerģētikas un klimata plāniem \(NECP\)](#) liecina, ka Eiropas Savienība ir ceļā uz 54 % emisiju samazinājumu līdz šīs desmitgades beigām. Tas nozīmē, ka, ja visi pasākumi tiks pilnībā un veiksmīgi īstenoti, Eiropa tikai nedaudz atpaliks no 2030. gada mērķa.

Klimata regulējums ir Eiropas Savienības un tās dalībvalstu kopīga kompetence. Tas nozīmē, ka Brisele, - tajā, kas attiecas uz Eiropu, jo lielākā daļa tās iestāžu atrodas Briselē, nosaka uzdevumus, lai sasniegtu kopīgos Savienības mērķus. Valstu valdības var noteikt savus juridiski saistošos mērķus jomās, kurās Eiropas Savienība nav nolēmusi īstenot savas pilnvaras, vai kas ir ambiciozāki nekā ES mērķi. [Likumdošanas process](#) parasti sākas ar Eiropas Komisijas priekšlikumu, ko pēc tam groza un par ko sarunas vada Eiropas Parlaments un dalībvalstu pārstāvji Padomē.

Vēsturiska politikas, noteikumu un mērķu kopa ir apkopota „Eiropas [zaļā darījuma līgumā](#)”. Tā mērķis, savukārt, ir saskaņot ES ar tās klimata mērķiem, vienlaikus saglabājot ekonomisko izaugsmi un sociālo kohēziju. Lielākā daļa no šīs kopas ir kļuvusi par Eiropas Savienības tiesību aktiem un tagad dalībvalstīm tie ir jāīsteno.

Jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā veiktās [aptaujas](#), liecina, ka lielākā daļa ES pilsoņu uzskata klimata pārmaiņas par nopietnu apdraudējumu. Vairākums eiropiešu domā, ka ES un valstu valdībām ir jāīstenojas un uzskata, ka centieni ir jāpastiprina, nevis jāsamazina. Tomēr 2024. gada Eiropas Savienības vēlēšanās klimata pārmaiņu nozīmes būtiskums vēlētajiem nelikās tik nozīmīgs, salīdzinot ar 2019. gada vēlēšanām.

Starptautiskā līmenī Eiropa ir nozīmīga “ietekmes aģente” klimata diplomātijā un finansēšanā. 2023. gadā ES un tās 27 dalībvalstis mobilizēja [28,6 miljardus eiro](#) klimata finansējuma no publiskiem avotiem. Tās loma ir kļuvusi nozīmīgāka pēc ASV izstāšanās no Parīzes nolīguma. Tomēr ES divreiz ir nokavējusi nozīmīgu termiņu, lai atjauninātu savus klimata mērķus 2035. gadam.

Dārdzība, konkurence un vienotas pieejas problēmas

Drošības, konkurētspējas un dzīves dārdzības jautājumi rada spiedienu uz Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, radot budžeta ierobežojumus, novirzot uzmanību no zaļajām iniciatīvām. Šī situācija tiek rada iemeslu, lai palēninātu “zaļo pāreju”. Tomēr dažos gadījumos zaļā politika var arī mīkstināt šo tendenci ietekmi, piemēram, aizstājot importētos fosilos kurināmos ar atjaunojamiem energoresursiem.

Līdz 2029. gadam Eiropas Komisija plāno [samazināt administratīvo slogu](#) lielajiem uzņēmumiem par 25 % un MVU par 35 %. Tas jau ir izraisījis būtiskas izmaiņas esošajos tiesību aktos, piemēram, ilgtspējības ziņošanas noteikumos. Tādejādi ir radušās bažas par Eiropas atkāpšanos no mērķiem gan dalībvalstu, gan ārvalstu valdību spiediena dēļ.

Eiropa vēlas [būt līdere arī tīro tehnoloģiju](#) jomā, bet tas vēl ir jāpierāda, jo ES saskaras ar sīvu konkurenci, jo īpaši no Ķīnas puses. Būs svarīgi vai Brisele var paļauties uz savu regulatīvo ietekmi un vienotā tirgus spēku pret savu konkurentu finansiālo varenību. 2025. gada februārī atklātais Tīras rūpniecības nolīgums (CID) paredz [mobilizēt vairāk nekā 100 miljardus](#) eiro, lai atbalstītu Eiropas Savienības Tīrās rūpniecības ražojumus. Eiropas Komisija pieņems Rūpniecības paātrinājuma likumu un Eiropas tīkla paketi.

Lai sasniegtu Eiropas klimata un enerģētikas mērķus, ir būtiski, ka visas 27 dalībvalstis īsteno vienojošos tiesību aktus. Ir arī svarīgi, ka pāreja tiek īstenota visos reģionos. Tādas programmas kā [Taisnīgas pārejas fonds](#) un Kohēzijas fonds ir paredzētas, lai to nodrošinātu. Nākamajā septiņu gadu budžeta periodā no 2028. līdz 2034. gadam varētu notikt izmaiņas. Eiropas Komisija iesniedza savu plānu nākamajam [septiņu gadu budžetam 2025. gada jūlijā](#), 35 % no tā atvēlot klimata un vides pasākumiem. Tagad par to notiks sarunas.

2024. gada Eiropas Savienības vēlēšanās Eiropas Parlamentā pieauga labējo politiku skaits, vienlaikus samazinoties atbalstam zaļajām un kreisajām partijām. Tas ir radījis jautājumus par Parlamenta spēju izveidot ambiciozās zaļās politikas īstenošanas sarunu pozīcijas un par to, vai tā saucamā “fon der Leienas” koalīcija, kas atbalstīja Zaļā darījumu politiku, saglabāsies. Jaunais termiņš nozīmēja arī [jaunas personas Eiropas Komisijas vadībā](#), tostarp centriski kreiso spānieti Terēzu Ribeiru kā viceprezidenti, kas atbildīga par enerģētikas un klimata jautājumiem.

Eiropas Komisija ir arī [iesniegusi plānus atteikties no Krievijas naftas un gāzes līdz 2028. gada sākumam](#). Krievijas ogļu un jūras naftas imports jau ir [aizliegts](#). ES mērķis ir arī pārtraukt [Krievijas kodoldegvielas](#) importu, bet tam, tomēr, nav noteikts konkrēts datums

Saskaņā ar 2025. gada jūlijā noslēgto tirdzniecības nolīgumu Eiropas Savienība paziņoja, ka līdz 2028. gadam [iegādāsies enerģiju no ASV 750 miljardu ASV dolāru vērtībā](#). Tomēr kritiķi ir izteikuši šaubas par to, kā to ir iespējams realizēt praksē.

Lai Eiropas Savienība savā enerģijas bilanci sasniegtu noteikto mērķi izmantojot atjaunojamos energoresursus jau līdz 2030. gadam, ir nepieciešami ļoti nopietni realizācijas pasākumi. Mērķis ir 42,5 %. Papildus tam, lai izvairītos no atjaunojamo energoresursu ierobežošanas un veiktu ražošanu pieprasījuma samazināšanās periodos, tos uzkrājot, ir ļoti svarīgi modernizēt un paplašināt Eiropas tīkla sistēmu. Saskaņā ar nozares datiem, līdz 2050. gadam investīcijas Eiropas sadales tīklos ir jāpalielina divkārt, - sasniedzot 67 miljardus eiro gadā. Eiropas Komisija ierosināja Eiropas tīkla paketi, bet vēlāk arī elektrifikācijas rīcības plānu.

Noderīgas saites par Eiropas Savienības klimata, vides un enerģētikas politiku:

[Eurobarometer aptaujas](#)

[ETS cena](#)

[NECP datu bāze](#)

[Eurostat atjaunojamās enerģijas statistika](#)

Eiropas Vides aģentūras nozaru rokasgrāmatas

Eiropas Zinātniskā padome klimata pārmaiņu jautājumos